

515 652 117
74
УНО = „Українське Народне Об'єднання“ = УНО

СТАТУТ

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО ОБ'ЄДНАННЯ



Львів. Бібліотека
АН. УРСР

==== ВСТУПНЕ СЛОВО ====
ПРОГРАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
З ДОДАТКОМ
„ПОЯСНЕННЯ ДО ПРОГРАМУ“

ВИДАННЯ ДРУГЕ.

НАКЛЯДОМ КОМПІТЕТУ
— УКРАЇНСЬКОГО —
НАРОДНЬОГО — — —
— — — ОБ'ЄДНАННЯ

Ч 1.

Року 1921.

4420

ДО ВСІХ
членів „Українського На-
роднього Об'єднання“.



ДО ВСІХ,
хто цікавиться „Україн-
ським Нар. Об'єднанням“.

**В кожному
повітовому місті України є**

**„Народня Канцелярія“
Українського Народнього Об'єднання.**

! Не минайте її !

посилайте туди своїх людей з воло-
— — — стей, містечок і сіл. — — —

Там дістанете
літературу „Українського Народнього Об-
єднання“, **поради і оборону інтере-**
сів членів „Українського Народнього Об'єд-
нання“ **в політично-громадським**
життю.

**!! Ніколи не минайте „Народ-
ньої Канцелярії“ !!**

06
10

570299

СТАТУТ

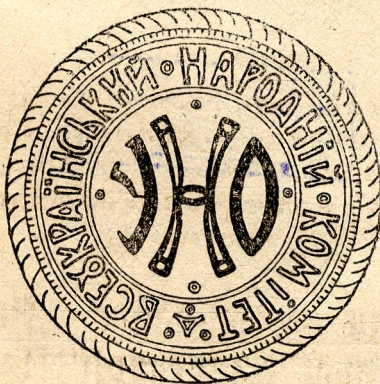
УКРАЇНСЬКОГО

НАРОДНЬОГО ОБ'ЄДНАННЯ



Львів, Бібліотека
АН. УРСР

— — ВСТУПНЕ СЛОВО — —
ПРОГРАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
З ДОДАТКОМ
„ПОЯСНЕННЯ ДО ПРОГРАМУ“



дошкати Р



З ДРУКАРНІ СТАВРОПІГІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА У ЛЬВОВІ,
ПІД УПРАВОЮ Ю. СИДОРАКА.

Вступне слово.

Страшна військова хуртовина шаліє далі на широких просторах української землі. Тяжка, безпощадна стопа чужих наїздників поневолює і на далі український нарід. На українських землях царює неволя, безладдя і руїна. Молода українська державність, що зродилася до нового життя на провесні сучасної великої революції, в повній небезпеці. Кругом нас повно ворогів, що напосілися на нашу державність. Так званий культурний світ не розуміє, або не хоче зрозуміти визвольних стремлінь українського народу до самостійного і незалежного державного життя. Червона московська навала, що кілька разів насильно нищила нашу державну будівлю, старається затуманити очі світові своєю „радянською Україною“, де в дійсності неподільно панує даліше Москва у формі своїх „совітів“. Здається не дармо клали і кладуть свої буйні голови найкращі сини України на безмежних полях української землі від високих кавказьких гір аж ген по зелені верхи Карпат. Здається, на дармо томились і гинули та томляться далі та гинуть тисячі і тисячі найсвідоміших синів і дочок України у ворожих концентраційних таборах і тюрмах за нашу святу справу — за нашу державну самостійність і незалежність.

Та ні! Жертви, що їх приніс український нарід у своїй теперішній визвольній боротьбі, не сміють і не можуть пропасти безслідно. З потоків крові, з моря сліз і мук, з великої пожежі і страшною хуртовини родиться краща майбут-

ність для українського народу, воскресав з гробу одна велика Соборна Україна, як самостійна і незалежна держава.

Треба тільки розумної творчої праці, треба лише згуртування всіх наших сил, треба з'єднання всіх кол українського громадянства для спільної мети, що нею в даний мент може бути тільки остаточне зкинення чужого ярма і трівке державне будівництво на широких демократичних основах.

Треба тверезо глянути дійсности в очі і признати, що одною з головних причин наших невдач в державному будівництві та одною з головних причин нашого сучасного безладдя і руїни було, поза чужою воєнною навалою, наше неуміння робити реальну державну роботу на демократичних основах, що виходить органічно з потреб нашого народу. Робились промахи здійснюванням нездійснених політичних і соціальних фантазій, що були і є чужими для українського селянського народу. Не збудовано одноцільного національного фронту для цілей державного будівництва, не створено досі трівкої і могутньої демократичної організації, що свідомо взяла би у свої руки вивести і завершити міцний і тривалий храм для української державности. Дрібне гуртування, партійна нетерпимість і безглядна жорстокість та не пошанування другої думки, покладання інтересів свого маленького партійного гуртка понад інтереси загально-національні і загально-державні, мусіли-б довести до розвалу і новного занепаду нашу державну справу навіть при сприяючих для нас зовнішніх обставинах.

Бачучи і знаючи те все, „Українське Народне Об'єднання“ виступає в цю грізну хвилю перед тими кругами українського громадянства, з окрема його широко-демократичної частини, що ще не засліпилися цілковито гуртуванням і партійною нетерпимістю, з пляном нової організації, що висовуючи здійснені демократичні кличі та спираючись на широкі маси дрібного

українського селянства, хоче українське державне будівництво поставити на твердий ґрунт і, беручи під увагу дотеперішній досвід, ставить в тій цілі для себе гасло: *salus rei publicae suprema lex* — добро Української Держави понад все.

„Українське Народне Об'єднання“ свідоме того, що його задача дуже тяжка. Треба виполоти бур'ян особистих амбіцій, треба уздоровити нашу публичну мораль, треба, що найважливіше, поширити і угрунтувати почуття української національної честі та характерности і української національної солідарности, треба у кожного, що стає до державної чи громадської роботи вкорінити глибоко почуття обов'язку, точности і відповідальности, треба врешті зблизити в дійснім життю і в реальній праці українську трудову інтелігенцію з українським селянством і українським робітництвом. Треба, одним словом, витворити таку українську організацію, що маючи у себе всі вище наведені моральні данні, могла би своєю організаційною сіткою обняти як найширші круги українського народу.

„Українське Народне Об'єднання“ старатиметься з'єднувати все, що в українському громадянстві свідоме, активне і демократичне, що бажає працювати над здвигненням українського державного храму, що спосібне до буденної тривалої громадянської і державної праці. Не роз'єднувати — а з'єднувати всю українську демократію, не руйнувати — а будувати, отце його основні гасла.

В першу чергу поведе освідомлюючу українську національну роботу на селі через заснування товариств „Січ“, через політичне освідомлення наших сільських мас та через його культурне і економічне поступування за допомогою культурних і економічних організацій, щоб витворити свідомий своїх завдань і своїх мети народ.

Нашим кличем все і всюди буде! з народом і народу.

ПРОГРАМ

„Українського Народнього Об'єднання“.

1. Державний устрій.

1. Українська Держава є Незалежною, Соборною Народньою Республікою, що обіймає всі етнографічні українські землі.

2. Законодавча влада в Українській Народній Республіці належить однопалатовій Державній Раді, що вибирається на три роки вселюдним, рівним, так для чоловіків, як і для жінок, безпосереднім та таємним голосуванням через пропорційну систему.

3. Верховне Представництво в Українській Державі належить Голові Держави, що вибирається на п'ять років через Державну Раду.

4. Голова Держави керує Державою через Раду Міністрів. Як Голова Держави, так і Рада Міністрів є відповідальні перед Державною Радою.

5. Голова Держави затверджує закони. Проект закону не затверджений Головою Держави, а вдруге ухвалений Державною Радою, стає законом, не вимогаючи затвердження з боку Голови Держави.

6. Голова Держави оголошує війну, заключає мир і підписує міжнародні договори тільки за згодою Державної Ради.

II. Права громадянина.

7. Всі громадяне як чоловіки, так і жінки, без різниці віри й народности рівні перед законом.

8. Всім забезпечується право: а) недоторканости особистої і помешкання; б) право брати участь в спілках та інших організаціях і улаштовувати збори; в) право вільно висловлювати свої думки та поширювати їх шляхом друку, відповідаючи за це тільки перед законом.

III. Суд.

9. Суд справедливий, швидкий та для всіх рівний.

10. Відділення судової влади від адміністративної.

11. Незмінність і незалежність суддів.

12. Виборність Мирового Суду.

IV. Освіта.

13. Націоналізація всіх державних шкіл і право кожної національної меншости провадити навчання на своїй рідній мові.

14. Навчання в нищих та вищих початкових школах для всіх дітей шкільного віку безплатне і обов'язкове. Безплатна освіта в середній та вищій школі.

15. Автономія вищої школи. Наближення вищої освіти до широких верств громадянства.

16. Найбільше поширення позашкільної і фахової освіти, з окрема сільсько-господарської, кооперативної, технічної і торговельної, призначеної для широких селянських верств.

17. Широкий розвиток української національної культури у всіх її галузях і охорона природних і історичних пам'яток Українського народу.

V. Церква.

18. Воля віри і рівність визнаних Державою ісповідань.

19. Автокефалія і незалежність православної церкви в межах Української Держави з Патріархом в Києві на чолі.

20. Піднесення культурного стану православного духовенства і поліпшення його правового і матеріального стану.

VI. Військо.

21. Для охорони Держави існує регулярне військо і фльота морська та повітряна.

22. Військо утворюється на підставі загального військового обов'язку всіх громадян.

VII. Місцеве самоврядування.

23. Всі місцеві самоврядування будуються на демократичних основах шляхом вселюдного, рівного як для чоловіків, так і жінок безпосереднього та таємного голосування по пропорційній системі.

24. В руках самоврядувань залишаються справи місцевого значіння, за виключенням тих, що повинні скупчуватись в руках центральної влади (військо, залізниця, пошта, телеграф і таке інше). Центральна влада має догляд за закономірністю діяльності місцевого самоврядування.

VIII. Земельна справа.

25. Непорушність селянського і козацького землеволодіння в рамках трудової норми.

26. Для наділення землею безземельного і малоземельного населення утворюється Державний Земельний Фонд.

27. До Державного Земельного Фонду переходять землі скарбові, бувші „Удільні“, а також примусово вивласнені землі монастирські, різних установ та власників.

28. Примусовому вивласненню належать землі поверх трудової норми, визначеної для кожної округи окремо.

29. Примусове вивласнення не поширюється на землі, що призначені для наукових і освітніх потреб, а також на землі громадського значіння в розмірах, відповідаючих їхнім дійсним потребам.

30. Примусове вивласнення земель, в кількості до ста десятин, провадиться викупом Державою по оцінках, відповідаючих їхнім нормальним прибуткам. Зі збільшенням кількості вивласнюємої землі, викупна сума з меншується. Одночасно Держава стягає з викупної суми, певний відсоток (‰) на основі поступового оподаткування.

31. Викупна сума за вивласнені землі сплачується власникам грішми і викупними свідоцтвами, що приносять щорічний відсоток.

32. Землі з Державного Земельного Фонду продаються безземельному і малоземельному населенню — громадянам Української Держави у власність в кількості десятин, установлені з'окрема для кожної округи.

33. Щоб полегчити населенню придбання землі, Державний Земельний Банк продає землі в розсрочку.

34. Надалі установлюється, що ніхто не може придбати землі більше трудової норми, що визначена для кожної округи з'окрема.

35. Як що невистарчатиме землі для місцевого населення, то мусить бути організовано переселення в округи, де є лишки землі.

36. Всі вивласнені лісові землі складають Державний Лісовий фонд.

37. Одночасно з розподілом землі Держава відкриває широкий кредит в цілях організації нових господарств, вживає заходів до розвитку і піднесення сільського господарства по всіх його галузях і сільсько-господарської кооперації.

ІХ. Економічно-фінансова справа.

38. Відбудова зруйнованого війною і революцією народного господарства в цілому і організація для того широкої допомоги населенню.

39. Розвиток і підтримка великої і дрібної промисловости.

40. Допомога організації і розвитку ремесничної праці.

41. Допомога розвитку і поширенню кооперації.

42. Воля торгу як внутрішнього, так і зовнішнього.

43. Скріплення і поліпшення Державних Фінансів.

44. Перехід до скасування посередніх податків.

45. Заведення прямого, поступового, прибуткового оподаткування.

46. Відбудова й поширення сітки залізничних, водних і гужевих шляхів, а також поштово-телеграфічної і телефоничної сітки. Розвиток торговельного мореплавства.

Х. Робітниче питання.

47. Воля робітничих спілок і право страйку.

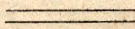
48. Введення 8-ми годинного робітничого дня.

49. Заведення державного забезпечення на випадок втрати працездатности, старости та смерті як осіб фізичної так і інтелігентної праці.

50. Охорона і забезпечення законодавчим шляхом інтересів урядових і приватних службовиків.

51. Охорона жіночої та дитячої праці.

52. Негайне переведення в життя санітарних норм по всіх галузях промисловости.



Організація

„Українського Народнього Об'єднання“

1. Мета „Українського народнього об'єднання“.

§ 1. Метою „Українського Народнього Об'єднання“ (скорочено „УНО“) є згуртування українського громадянства на основі демократичного парламентаризму та забезпечення прав громадянина, радикального вирішення земельної справи на ґрунті дрібної власності і піднесення культурного та економічного стану українського народу, передовсім українського сільського населення.

II. Члени „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 2. Членом „Українського Народнього Об'єднання“, або коротко „Уновцем“, може бути кожний Українець або Українка, що поділяють його програм і будуть прийняті в його члени.

§ 3. Членів „Українського Народнього Об'єднання“ приймають місцеві організації міські або волосні на підставі їх заяв про бажання вступити в члени „Українського Народнього Об'єднання“ і за порукою двох членів місцевої організації.

§ 4. Кожний член „Українського Народнього Об'єднання“ зобов'язаний допомагати по своїм силам в здійсненні його програму, піддержувати його відповідні органи, виконувати його

рішення і піддаватися його дисципліні. Крім того кожний член є обов'язаний ширити все і всюди українську національну свідомість і солідарність та національну честь і характерність.

§ 5. Кожний член може кожної хвили виступити з „Українського Народнього Об'єднання“, подаючи про це заяву місцевій міській чи волосній організації, або просто Краєвому Народньому Комітетові.

§ 6. Краєвий Народній Комітет може сам або на внесення місцевої організації міської чи волосної, виключити члена за порушення програму, рішень або дисципліни „Українського Народнього Об'єднання“.

Виключений має право відклику до Краєвого Народнього З'їзду, що остаточно вирішує справу.

III. Керуючі органи „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 7. Керуючими органами „Українського Народнього Об'єднання“ є: 1) Всеукраїнський Народний З'їзд, 2) Всеукраїнський Народній Комітет, 3) Краєвий Народний З'їзд, 4) Краєвий Народній Комітет, 5) Повітовий Народній З'їзд і Повітовий Народній Комітет і 6) Місцева організація Міська або Волосна.

§ 8. Найвищою владою ухвалюючою і контролюючою є Всеукраїнський Народний З'їзд, що збирається що-року в місці осідку Всеукраїнського Народнього Комітету, або по черзі в місті осідку одного з Краєвих Народніх Комітетів, на підставі рішення Всеукраїнського Народнього Комітету.

Примітка: Тимчасово, до скликання першого Всеукраїнського Народнього З'їзду, всі справи „Українського Народнього Об'єднання“ провадить Тимчасовий Комітет, що має право приймати членів.

§ 9. Право участі у Всеукраїнському Народньому З'їзді мають: а) Члени Всеукраїнського Народнього Комітету, б) Члени Краєвих Народніх Комітетів, в) Голови Повітових Народніх Комітетів або їх заступники, г) по два відпоруч-

ники з кожного повіту, чи міста (див. § 18), д) Члени Державної Ради і Краєвих Соймів, що належать до „Українського Народнього Сб'єднання“ та е) головні редактори всіх пресових органів „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 10. Всеукраїнський Народний З'їзд доповнює або змінює програм або організацію „Українського Народнього Об'єднання“, обговорює загальну діяльність його органів, в першій мірі діяльність Всеукраїнського Народнього Комітету і своїх фракцій в законодавчих установах та своїх пресових органів, вирішує для них тактику, обговорює сучасне політичне, міжнародне, культурне і економічне становище Українського Народу і Української Держави і вносить відповідні постанови та вкінці вибірає на протяг одного року членів Всеукраїнського Народнього Комітету числом 15 і їх заступників числом 6, та окремо голову Всеукраїнського Народнього Комітету, що є головою цілого „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 11. Найвищою виконавчою владою „Українського Народнього Об'єднання“ є Всеукраїнський Народній Комітет, вибраний в числі і в спосіб означений в § 10. Найменше 8 членів і 4 заступники Всеукраїнського Народнього Комітету мусять мешкати в його осідку.

Всеукраїнський Народній Комітет вибірає з поміж себе двох заступників голови, секретаря і його заступника та скарбника. Голова, його обидва заступники, секретар і скарбник творять президію Всеукраїнського Народнього Комітету, заступають „Українське Народне Об'єднання“ та вирішують всі негайні біжучі справи за затвердженням Всеукраїнського Народнього Комітету, що керує всіма біжучими справами і їх вирішує.

Окрім цього Всеукраїнський Народній Комітет стежить за діяльністю Краєвих Народних Комітетів, даючи їм відповідні вказівки і відбіраючи від них звіти про їхню діяльність.

Зрештою Краєві Народні Комітети є цілковито автономні і на них спочиває головна праця

організаційна і здійснювання мети „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 12. Краєвий Народній З'їзд є в межах програму і організації „Українського Народнього Об'єднання“ ухвалюючою і контролюючою владою в межах свого краю і збирається що року перед Всеукраїнським Народнім З'їздом в осідку Краєвого Народнього Комітету, або в інших місцях свого краю на підставі рішення Краєвого Народнього Комітету.

§ 13. Право участі в Краєвм Народнім З'їзді мають: а) два відпоручники Всеукраїнського Народнього Комітету, б) Члени Краєвого Народнього Комітету, в) Голови Повітових Народніх Комітетів чи їх заступники г) від 2 до 5 відпоручників з кожного повіту і міста (див. § 18), д) Члени Державної Ради і місцевого Краєвого Союму, що їх вибрано з цього краю, та які є членами „Українського Народнього Об'єднання“, е) Головні редактори всіх пресових органів „Українського Народнього Об'єднання“, що виходять в цьому краю і Мужі Довіря „Українського Народнього Об'єднання“ числом від 10 до 30, що їх вибирає щорічно Краєвий Народній З'їзд.

§ 14. Краєвий Народній З'їзд обговорює сучасне політичне, культурне і економічне положення свого краю, обговорює діяльність членів, Державної Ради і місцевого Краєвого Союму, вирішує тактику для своїх членів Краєвого Союму, вносить відповідні постанови у формі резолюцій, рішає скарги виключених членів, вибирає на майбутній рік членів до Краєвого Народнього Комітету числом 10 і їх заступників числом 4 та окремо голову Краєвого Народнього Комітету, нарешті вибирає на той же рік Мужів Довіря цього краю.

§ 15. Виконуючою владою „Українського Народнього Об'єднання“ на якій лежить головна організаційна праця і здійснювання мети „Українського Народнього Об'єднання“ є Краєвий На-

родній Комітет, вибраний в числі і в спосіб означений в § 14. Найменше 5 членів і 3 заступників Кравого Народнього Комітету мусять мешкати в його осідку.

Кравий Народній Комітет вибирає з поміж себе заступника голови, секретаря і його заступника та скарбника. Голова, його заступник, секретар і скарбник творять президію Кравого Народнього Комітету, заступають „Українське Народне Об'єднання“ свого краю головно перед Всеукраїнським Народнім Комітетом, та вирішують всі негайні біжучі справи за затвердженням Кравого Народнього Комітету, щокерує всіма біжучими справами, їх самостійно вирішує та затверджує вибір повітових організацій. Для організації і пропаганди, для різних порад і оборони інтересів членів „УНО“ в політично громадським життю Кравий Народн. Комітет творить відповідні бюро — Краєві Народні Канцелярії. Вкінці затверджує кандидатури членів „Українського Народнього Об'єднання“ свого краю до Краєвого Союму і Державної Ради — в цім останнім випадку в порозумінню з Всеукраїнським Народнім Комітетом. Окрім цього Кравий Народній Комітет основує в кожному повіті свого краю і в кожному більшому місті повітові та міські організації, висилає їм відповідні вказівки і інструкції і відбирає від них звіти про їхню діяльність.

Кравий Народній Комітет виключає членів (§ 6) і має право розв'язати Повітовий чи Мійський Комітет, що не виконує рішень Кравого Народнього Комітету, або працює на шкоду „Українського Народнього Об'єднання“.

В повітах, де ще не переведено правильної організації, справи „Українського Народнього Об'єднання“ заступають Мужі Довіря (§ 14).

§ 16. Практичну роботу, що її намічує програм і мета „Українського Народнього Об'єднання“ виконує в повіті Повітові Народні Комітети в числі від 5 до 10 осіб з Головою Повітового Комітету на чолі, і він заступає Повітовий Ко-

мітет перед Краєвим Народнім Комітетом і відповідає за його правильну діяльність. Повітовий Комітет має за задачу вести національну і політичну роботу в своєму повіті, освідомлюючи широкі круги населення свого повіту при допомозі уряджування українських національних маніфестацій і закладування українських національних маніфестацій і закладування в кожному селі „Січових Товариств“ та допомагає культурним і економічній організації, даючи від себе в разі потреби відповідну ініціативу, переводить на місці відповідну виборчу організацію і агітацію при допомозі Повітової Народньої Канцелярії, та виставляє кандидатури членів „Українського Народнього Об'єднання“ при виборах до Повітового чи Міського самоврядування, керує міськими і волосними організаціями та затверджує їх вибір, в кінці іменує волосних і сільських Мужів Довіря.

§ 17. Члени і Голова Повітового Народнього Комітету вибираються щорічно на Повітовому З'їзді, в якому право участі мають всі Члени Повітового Комітету міські і волосні організатори, всі члени міських та волосних організацій і по 1 до 2 відпоручників з кожного села, що їх вибрано на окремих сходинах членів „Українського Народнього Об'єднання“ цього села, врешті волосні і сільські Мужі Довіря.

Повітовий З'їзд повинен відбуватися з правила кожного року перед Краєвим Народнім З'їздом, на який вибирає двох відпоручників (ч. 9). Він контролює діяльність Голови Повітового Комітету і самого Комітету і видає відповідні інструкції. Вибір Голови Повітового Комітету потребує затвердження через Краєвий Народній Комітет (§ 15).

§ 18. Краєвий Народній Комітет може на підставі своєї окремої ухвали утворити в більших містах і промислових осередках окремі Мійські Народні Комітети з Головою на чолі. Метою цієї організації є згуртування українського робітництва та місцевої української трудової інтелігенції і українських представників дрібного промислу,

дрібної торгівлі і ремесла для освідомлюючої національної роботи, та для оборони їхніх станових інтересів, присвячуючи з окрема свою пильну увагу робітничому питанню та дбаючи, щоби міста і промислові осередки на українській землі прибрали український національний характер.

Мійський Народний Комітет і Голову його в числі від 5 до 10 осіб вибирають на один рік на окремих зборах усі члени „Українського Народнього Об'єднання“, що проживають у місті. Вибір Голови і Мійського Комітета затверджує Краєвий Народний Комітет. Круг діяльності цих зборів є такий, як і в Повітових З'їздах (§ 17), а круг діяльності Мійського Комітета і його Голови такий, як Повітового Комітету і його Голови (§ 16). Мійський Комітет приймає нових членів „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 19. У волостях, менших містах і містечках існують місцеві волосні або місцеві мійські організації з місцевим волосним або місцевим мійським організатором на чолі. До цієї організації входить від 3 до 7 осіб, що вибирають їх щорічно місцеві Члени „Українського Народнього Об'єднання“ на окремих зборах. Місцевого волосного, або місцевого мійського організатора, як і інших членів місцевих організацій затверджує Повітовий Комітет. Місцеві організації приймають членів „Українського Народнього Об'єднання“ і здійснюють його мету на місці, передовсім ширенням української національної свідомости і солідарности через уряджування національних маніфестацій, закладання товариств „Січ“, по можности в кожному селі, та ширення освіти, тверезости і кооперативних організацій, переведення виборчої акції на місці на користь „Українського Народнього Об'єднання“.

Місцева волосна організація іменує для кожного села свого Мужа Довірря, що вестиме працю на місці в порозумінню з волосною організацією.

§ 20. В губерніях, де ще не утворено Краєвих Народніх Комітетів, Повітові і Мійські Комітети підлягають безпосереднє Всеукраїнському На-

родньому Комітетові. В повітах і містах, де ще нема правильних організацій, задачі останніх сповняють Мужі Довірря вибрані Кравчим Народнім З'їздом, або тимчасово іменовані Кравчим Народнім Комітетом. Так само Повітовий Комітет може іменувати своїх Мужів Довірря для цих волостей, міст і містечок, що ще не мають правильної організації з дорученням, щоб цю організацію як найскорійше перевели.

IV. Фонди „Українського Народнього Об'єднання“.

§ 21. Кожний член обов'язаний платити внески, що їх визначить Кравчий Народній З'їзд. Повітові Комітети, мійські і волосні організації мають право накладати окремі внески на свої потреби.

Пояснення

до програму

„Українського Народнього Об'єднання“.

Теперішній лад державний зветься у нас народоправним через те, що державою має правити сам нарід через своїх представників, що обиратиме і посилатиме до органу народнього представництва — „Державної Ради“.

Отже тепер кожний громадянин сам мусить кермувати своєю Державою, а тому ясно мусить уявляти собі й знати, що має робити і кого має посилати від себе правити Державою через Державну Раду.

Всі люде гуртуються тепер у партії. Одні йдуть у партії, що підпирають великих земельних власників, другі в партії великих фабрикантів, торговців та промисловців, треті записуються в партію середніх власників, інші-ж підпирають пролетарят, себ-то тих, хто нічого не має.

Дрібним же власникам, що працюють на землі, чи в своїх майстернях і роблять силою своїх власних рук, себ-то селянам, ремісникам, міщанам, а також учителям, духовенству та працюючій інтелігенції, що стоять на ґрунті дрібної власности, треба мати також свою партію, яка-б підпирала власність, але дрібну, власність у такому розмірі, що потрібна тільки для прикладен-

ня своєї сили, свого труда, себ-то власність у розмірах трудової норми.

Такою єдиною на цілу Україну партією є — „Українське Народне Об'єднання“ (УНО), що своїм завданням ставить представництво і підтримку інтересів дрібновласницької класи на Україні.

З наведеного вище програму „УНО“ і пояснень до нього дізнається кожний про політичні ідеали „УНО“, про те, як прагне воно дати лад і спокій, як хоче вирішити земельну справу на основі дрібної земельної власності, на користь українського безземельного і малоземельного селянина та про відношення до всіх галузей Державного і Народнього Господарства.

Отже кожний, хто бажає ладу й спокою, хто хоче, щоби земля залишалась за ним у власність, щоби велика і середня земельна власність були скасовані, а заведена лишень дрібна, в розмірах трудової норми і щоб кожний сам через своїх виборних правив Державою, найголосувати на всіх без виключення виборах за списки і кандидатів „Українського Народнього Об'єднання“ (УНО), які будуть підтримувати його інтереси на основах, як то написано в програмі і утворюють умови спокійного і багатого життя на Україні, якогортак прагне наріду український, стомлений довгою війною і руїною.

Політичний програм „УНО“ засновано на широких демократичних гаслах, висунутих великою революцією, що виходять з органічних потреб нашого народу і є йому близькі та здійснені в практичному життю.

Через те політичний програм „УНО“ охоплює: 1) Державний устрій, 2) Права громадянина, 3) Суд, 4) Освіту, 5) Церкву, 6) Військо, 7) Місцеве Самоврядування, 8) Земельну справу, 9) Економічно-фінансову справу та 10) Робітниче питання.

Щоб вищенаведений програм був зрозумілий у всіх подробицях, дамо тут до нього короткі пояснення.

І. Державний устрій.

В своїй політичній роботі „УНО“ буде підтримувати і удержувати такий устрій Української Держави, що зветься — Народня Республіка, себ-то державний устрій, при якому править сам нарід і якому належить уся зверхня влада в Республіці.

Така Народня Республіка мусить бути ні від кого незалежною, самостійною Державою.

Вона мусить бути Державою Соборною, що обійматиме всі частини українських земель, як то: Україну Наддніпрянську або Велику, Галичину, Буковину, Карпатську Україну та Кубань. Себ-то всі землі, що заселені українським народом (§ 1.).

Щоб сам нарід український міг правити своєю власною Державою, він має вибирати своїх представників (депутатів) у Державну Раду, якій належаться зверхні права і яка видає закони. (§ 2).

У виборах до Ради Державної має право взяти участь громадянин Української Держави, що має не менш 21 року, при чім жінки мають рівні права з чоловіками. (§ 2).

При виборах кожний користується голосом тільки одним і цілковито рівним, як і всі інші. Голосування має відбуватися безпосередно, себ-то кожний голосує сам на того, кого вибирає він на депутата, а не на виборця, який пізніше вже вибиратиме депутата. При чім голосування мусить відбуватися таємно так, щоб ніхто не міг підробити поданого голосу, чи схилити голосуючого або примусити його голосувати инакше, як по своему бажанню і своїй совісті (§ 2).

Крім того „УНО“ буде ще добиватися голосування через пропорціональну систему.

По цій системі голосують не на кандидатів, а на списки, в які внесено кандидатів партії і з кожного списку вважається вибраним стільки осіб, скільки припадає пропорціонально поданим на список голосам.

При такому способі виборів вибраним буде не тільки той, хто одержав найбільш голосів, але не буде позбавлений свого представництва і той, хто матиме голосів менш половини (§ 2).

Державна Рада мусить бути однопалатна, себ-то другого, вищого представницького органу над ним не може бути, і вироблений Державною Радою закон впрост поступає на затвердження Голови Держави.

Державна Рада вибирається на три роки, щоб через три роки населення могло через нові вибори депутатів виявити свою волю і підтвердити те управління, яке провадила Державна Рада на протязі трьох років, чи указати нові шляхи (§ 2).

Верхнє представництво в Державі мусить належати Голові Держави, що обирається на п'ять років через Державну Раду (§ 3) і є відповідальний перед нею (§ 4).

Голова Держави мусить правити Державою не сам, але через Раду Міністрів. Він тільки затверджує закони, що ухвалила Державна Рада і іменує Голову Ради Міністрів, який вже запрошує інших міністрів, чи як кажуть ще — складає кабінет. Кабінет Міністрів пише декларацію, де зазначає на яких основах він гадає правити Державою і подає свій проєкт на затвердження до Державної Ради. Як Рада це ухвалить і висловить довіря кабінетові, то він лишається і управляє. Коли-ж такого довіря кабінет не достави, то він має податися на демісію (одставку), а Голова Держави мусить припоручити комусь іншому скласти кабінет.

Таким чином Рада Міністрів відповідальна перед Державною Радою (§ 4).

Колиб якого закону, ухваленного Державною Радою, Голова Держави не затвердив, то цей закон повертається знову на розгляд Державної Ради. І колиб із мотивами, задля яких Голова Держави закона не затвердив, Державна Рада не погодилась і вдруге ухвалила закон, то цей закон набирає сили закона без затвердження Головою Держави (§ 5). Це забезпечить право де-

путатів і дає їм змогу боронитися від особистої політики Голови Держави.

Щоб Голова Держави не оголосив війни, чи не заключив би мира, чи не підписав би договору, які були би проти волі народу, він може зробити це лишень за згодою Державної Ради (§ 6).

Це вже забезпечить народові дійсні його зверхні права, яко господаря своєї Держави, і дасть міць і тривалість Державному устрою.

II. Права громадянина.

Щоби громадянин міг вільно і без усякої заборони виконувати ті обов'язки, що накладає на нього керування Державою, він мусить мати забезпечені всі права.

Боротьба за права громадянина провадиться вже багато віків із самодержавним, царським режимом на заході Європи, а у нас вона яких 150 років стала набувати виразних форм.

До приєднання до Москви, нарід український мав усі права громадянина і тільки поволі царі московські приборкали наш вільний нарід і позбавили найзвичайніших прав.

„УНО“ прагне, аби всі обмеження прав громадянина були знесені. Щоб усі громадяне як чоловіки, так і жінки, без ріжниць віри і народности були рівні перед законом (§ 7).

Щоб забезпечувалося всім право недоторканости особистої і помешкання. Себ-то, що ніхто не може бути позбавлений свободи без судової постанови, а в разі коли кого спіймали на місці злочину, то судова влада на протязі доби або має пред'явити обвинувачення, або мусить звільнити з арешту. Рівно-ж без відповідних приписів судової влади ніхто не може входити в помешкання громадянина і робити там труси. (§ 8).

Щоб громадянство вільно могло організуватися і скликувати збори, йому має прислужувати право брати участь у спілках та інших організаціях і улаштовувати збори.

За громадянином має бути забезпечене право вільно висловлювати свої думки та поширювати їх шляхом друку. Але кожний мусить нести відповідальність за свої слова, сказані і друковані, перед законом, щоб словом своїм не зловживав. (§ 8).

Тільки такі права громадянина забезпечать йому змогу брати вільно участь на виборах і з цілим розумінням своїм правити Державою.

III. Суд.

Велике значіння має для Держави і громадянства суд, який мусить забезпечити справедливість.

Для того, щоби суд міг справедливо виконувати свої обов'язки, він мусить не тільки судити по добрих законах, але судова влада мусить бути цілковито відділена від адміністраційної, щоб вона не могла діяти під примусом адміністрації, як було це за старих часів, коли урядовці навіть могли впливати на вирішення суду (§ 10).

Щоб уникнути цілковито такого шкідливого впливу на справедливе рішення суддів, їх треба поставити в таке становище, що дасть їм змогу бути вільними від такого впливу. Це може бути тільки тоді, коли судді будуть незмінні і незалежні. Себ-то, раз призначений суддя може бути усунутий з посади тільки по рішенню суду (§ 11).

Виборність Мирового Суду наблизить суд до населення, зробить його близьким йому і вселить до нього довіря (§ 12). Взагалі суд мусить бути справедливий, швидкий та для всіх рівний (§ 9).

IV. Освіта.

В справі народньої освіти „УНО“ обстоює негайну націоналізацію всіх державних шкіл. Себ-то, щоби всі школи на Україні були національні і виховувалиби правдивих українських гро-

мадян і навчання провадилося би на мові населення, на мові, якою кожен селянин, робітник говорить іще з дитинства. Наша національна школа мусить виховати правдивих громадян, перейнятих розумінням своїх обов'язків перед Україною і глибоко перейнятих національним почуттям. Але, націоналізуючи державні школи, що утримуються на кошт українського народу, не може бути позбавлена права провадити навчання на своїй рідній мові, і кожна національна меншість, яка живе на Україні, а тому вони мусять мати право закладати школи і провадити там навчання на своїй рідній мові, тільки обов'язані вчити українську мову, історію, географію та літературу. (§ 13).

„УНО“ буде добиватися, щоби навчання в нижчих та вищих початкових школах було для всіх дітей шкільного віку безплатне і обов'язкове, щоб далі на Україні не було жадної людини, якаб не скінчила школи, і щоб ми нарешті вибилися з тої темряви, куди загнав нас царський режим тих, хто 300 літ тому майже не мав неграмотних людей на Україні. Щоб-же ніхто не міг відмовитися від посилення дітей в школу задля браку матеріяльних засобів, навчання мусить бути безплатне. Хто-ж і при таких обставинах відмовився би послати дитину, то його можуть примусити, бо освіта мусить бути обов'язкова. (§ 14).

Щоби дати змогу і найбільшійшим людям здобути освіту, навчання в середній та вищій школі мусить бути безплатне. (§ 14). Це наблизить вищу освіту до широких верств громадянства і виявить великі творчі здібності, що є в нашому народі і які не можуть виявитися задля браку освіти.

Для розвитку української науки мусить бути забезпечена автономія вищої школи.

Але маси нашого дорослого населення є неграмотні і неосвічені. Щоб розвіяти цю загальну темряву, треба широко поставити справу поза-шкільної освіти, щоби лекціями, курсами і т. и.

можна було поширити світогляд нашого народу. (§ 16).

Брак фахової освіти на Україні відчувається на кожному кроці, а тому є необхідним розвиток сільсько-господарської, кооперативної, технічної і торговельної фахової освіти, призначеної для широких селянських верств. Така освіта дасть нам у селах знавців справи, ремісників, кооператорів, рахівників, прикащиків і т. и., себ-то тих людей, що тепер бракує на селі (§ 16).

Окрім того „УНО“ добиватиметься підтримки широкого розвитку української національної культури у всіх її галузях і охорони природних і історичних пам'яток українського народу. (§ 17).

V. Церква.

Нарід український є нарід релігійний, віруючий, що моральне виховування і провід дістає від своїх душпастирів.

Досі ці високі почуття нашого народу використовували чужинці, що панували над нами, і через церкву впливали в політичному розумінню на нарід український.

На далі цього ми маємо позбутись і визволити церкву українську від чужих впливів.

Для того церкву українську треба зробити автокефальною (самостійною) і незалежною від московського синоду і патріярха, який тільки визискує її матеріально, збираючи великі датки з нашого народу на свою користь у Москву і не дозволяє нам настановити єпископів українців, а тільки шле нам москалів, які є ворожими до нашого народу і нашого духовенства і не дозволяє нам молитися Богові на нашій рідній мові.

Українська церква, як і всі церкви інших славянських народів, мусить мати свого Патріярха у Києві, який і буде головою української православної церкви (§ 19), а сама Церква збудована на демократичних засадах і служба Божа мусить відбуватися на українській мові.

Поруч із цим мусить бути піднесений культурний стан православного духовенства, щоб усе духовенство було освічене і з'являлось дійсним провідником народу та несло йому вищу духовну освіту. (§ 20).

Щоб одночасно духовенство не було залежне, мусить бути поліпшений його правний стан, а також і стан матеріяльний (§ 20) і воно мусить бути забезпечене приходською землею в розмірах трудової норми.

Поруч із цими заходами що до православної церкви, в Державі Українській мусить бути воля віри, щоб ніхто в релігійній сфері не терпів жадних утисків, а також щоб усі ісповідання визнані Державою були рівні (§ 18).

VI. Військо.

Які-б заходи не вживалися до упорядкування внутрішнього ладу Держави, всі вони будуть марні, коли в сучасний момент мілітарного стану цілого світу не будуть забезпечені кордони Держави від нападу чужинців.

Для охорони Держави мусить істнувати регулярне військо і фльота морська та повітряна (§ 21).

Всі громадяне без винятку мусять на підставі загального військового обов'язку служити у війську (§ 22).

Парлямент має установити закони про військовий обов'язок.

„УНО“ дбатиме, аби військо було по-за політикою і не використовувалося-б для особистих інтересів і ріжних партійних комбінацій, але служилоб тільки інтересам національної оборони.

VII. Місцеве самоврядування.

Державна влада, яка би добра вона не була, не може знати всіх місцевих потреб і задовольняти їх. Це може зробити лишень само місцеве

населення, зорганізоване в органи місцевого самоврядування.

Такими органами місцевого самоврядування є народні ради, що кермують справами через вибрані Управи.

Щоб місцеве самоврядування дійсно могло виконувати поставлене перед ним завдання і служити інтересам населення, воно мусить бути збудоване на демократичних основах, шляхом вселюдного, рівного, як для чоловіків, так і жінок, безпосереднього та таємного голосування через пропорційальну систему (§ 23).

Самоврядування має поряdkувати справами місцевого значіння. В руках центральної влади залишаються справи війська, залізниці, пошти та телеграфу, що не можуть бути передані в руки місцевих установ-органів самоврядування. (§ 24).

Щоб самоврядування не виходило за межі призначені їм законом, центральна влада має догляд за закономірністю органів місцевого самоврядування. (§ 24).

VIII. Земельна справа.

„Земля і воля“ — ось гасло під яким прийняло українське селянство революцію і під яким вона була йому зрозуміла і близька.

Але це було лишень загальне гасло, в яке хто хотів, той і вливав бажаний йому зміст.

На поверхню революції вийшли різні соціалістичні партії і угруповання, які в гасло „земля“ — влили зміст „соціалізація землі“, пізніше вже „націоналізація“, а потім знову „комуна“ і так далі.

Все це цілковито було не природне і чуже українському селянинові, що з молоком матери прийняв у себе ідею земельної власности і вирішення земельної справи бачив у прирізці собі землі у власність непорушну.

І селянство українське не прийняло соціалізованої та націоналізованої землі, відкинуло комуну та відчуває незадоволення в земельній

справі, хоч земля вже перейшла дорук народніх.

В цьому переході селянство не бачить твердих основ і в тому полягає його незадоволення.

III Універсал Центральної Ради касував тільки середню та велику земельну посілість, не торкався дрібної земельної власности козацької та селянської і з приємністю був прийнятий широкими верствами нашого народу.

Послідувавший за ним IV Універсал Центральної Ради цілковито скасовував усяку земельну власність на Україні і дав основу закону з 18 січня 1918 р. про соціалізацію землі.

Переведення цього закону в життя весною того-же року цілковито розчарувало селянство в такому способі вирішення земельної справи, і Директорія, що настала після Гетьмана Скоропадського, примушена була відмінити закон про соціалізацію землі та видала закон 8 січня 1919 р., про націоналізацію землі, по якому хоч власність і скасовувалася, але все-ж за попередніми власниками лишались не чинаними до 15 десятин на господарство.

Це вже був величезний успіх справи, бо навіть і соціалісти, що стояли тоді у влади, вже побачили, що з „соціалізацією“ землі нічого не вдієш, а не маючи сміливости ввести земельної власности, змагалися знайти щось до того подібне.

Однак і цей закон не задовольнив селянство і земельна справа стоїть перед українським народом далі все не вирішеною, і нарід український чекає твердого й рішучого слова в земельній справі, щоб нарешті одержати змогу прикласти свої творчі сили, свою господарчу здібність до землі і бути певним, що наслідків трудів його, як у продуктах, так і в поліпшенню землі ніхто від нього не відбере.

Вирішення земельної справи на Україні се діло трудне, бо один тільки поділ земель між селянством далеко не вирішує земельної справи.

Поруч із поділом землі мусять бути вжиті заходи до піднесення агрікультури, себ-то поліпшення господарства в самій його основі. Мусить бути широко поставлена меліорація земель — осушка і обводнення їх, а також уміцнення пісків ходових і поліпшення широких піскових просторів, щоби зробити їх придатними під хліборобську культуру і таким чином розширити земельні запаси України.

Коли-ж би звернутися до густоти населення України і інших держав, себ-то порівняти, кілько жив людей на 1 квадратній верстві на Україні і в інших державах хліборобських, в яких добре йде господарство, то побачилиб, що на Вкраїні густота населення значно вища. Для вирішення земельної справи на Вкраїні велике значіння має вплив сільського населення з сіл, із землі. Це може бути лишень тоді, як на Вкраїні розвинеться вплив робочих сил із села на фабрики й заводи. Використання зайвих робочих рук можливе по часті і на землі, по заведенню так званих трудозабірних культур, що вимагають на свій обробіток багато часу, як от пропашні рослини — буряк, кукуруза, соняшник, картопля та тютюн. Вони до кучі, звязані з горальнями, цукроварнями, олійнями, які також заберуть чимало сил робочих із села і принесуть великі заробітки сільському населенню.

Тепер тільки з цих коротких рядків уже видно, що не в одному лише розділі землі вирішення земельної справи на Вкраїні; але і самий розділ землі має провадитись на основах питомих українському селянинові, що відповідають його цілому світоглядові і його організаційним господарчим здібностям. Без цього годі задовольнити селянина в земельній справі. Такою основою є — дрібна земельна власність.

„УНО“, яке в своїй політичній роботі представляє класу дрібних власників взагалі, а передовсім дрібних земельних власників та спирається на них, засадничою точкою свого земельного про-

граму ставить — непорушність селянського і козацького землеволодіння в рямках трудової норми (§ 25).

Трудова норма, в межах якої земельна власність схороняється непорушною, не може бути однакова на широких просторах Української Держави. На кращих землях вона буде менша, а на гірших більша (§ 28). Трудова норма означується змогою родини пересічно в 5 душ обробити своїми силами наділ землі і з такого трудового господарства прожити самим та продати частину здобутих продуктів на ринок, щоб за виручені гроші оплатити податки та купити за решту все те, що необхідне в господарстві і для господарства.

На чорних, добрих землях така трудова норма буде біля 10 десятин, на добрих суглинках біля 12—15 десятин, на супесях біля 15—18 десятин, на пісках десь біля 25 десятин, а на мочарах і Поліських багнищах між 25—40 десятинами. Точно зазначити кількість десятин у трудовій нормі не можливо поки, що бо це вимагає спеціального досліджування і обраховування для кожної місцевості зокрема. Але приблизно в нормах, які зазначено вище, „УНО“ буде обстоювати непорушність землеволодіння і згідно § 34 програму буде добиватись установлення заборони на придбання земель поверх трудової норми.

Заборона придбання земель поверх трудової норми має велике значіння, бо на-далі вже землі ніколи не будуть скупчуватися в одних руках у великих обшарах. Але за те кожний господар, який при розділі вивласнених земель дістане приблизно біля 5—6 десятин на родину, зможе, як що господарюватиме добре, придбати собі згодом іще шмат землі, але з таким розрахунком, щоб та земля, що він мав і придбана, не перевищували трудової норми, що в цій місцевості буде встановлена.

Всі землі поверх трудової норми належать примусовому вивласненню (§ 28) і творять вони

Державний Земельний Фонд, з якого і будуть наділюватися землею безземельне і малоземельне населення України (§ 26).

Окрім примусово вивласнених земель приватних власників, різних установ і монастирів, до Державного Земельного Фонду, по програму „УНО“, переходять землі скарбові і бувші „Удільні“ — себто царські. (§ 27).

Лишень примусове вивласнення не розширюється на землі, що призначені для наукових та освітніх потреб, а також на землі громадського значіння в розмірах, що відповідають їхнім дійсним потребам (§ 29).

Це й зрозуміле, бо такі землі потрібні для хліборобських шкіл, де селянські діти будуть учитися, як треба добре господарювати. Землі треба також для досвідних хліборобських стацій та піль, де вчені агрономи роблять різні проби і шукають нових, кращих засобів для господарювання, шукають засобів, як збільшити врожай і випробовують різне хліборобське знаряддя, на скільки придатне воно для роботи й у нас. Крім того не можна відібрати землі від сільських шкіл, а навпаки, треба ще прирізати по якій десятині землі, щоб закласти при них зразковий город, садок та пасіку, де люди могли-б учитися, як добре треба біля них ходити. Не можуть бути також відібрані і землі громадського значіння, як то громадські пасовиска, вигони і т. и.

„УНО“ стоїть на тому, що всім власникам, у кого відібрано землі, треба за них сплатити.

Але „УНО“ поставить питання про поворот скарбу земель українських, що були роздаровані королями польськими та царями московськими в нагороду за службу їм, яка була на шкоду нашому народові. Землі-ж, що належать ворогам Української Державности і зрадникам українському ділу, мусять бути сконфісковані.

Саму сплату вивласнюваної землі треба провести справедливо. А тому „УНО“ буде обстоювати, щоб тільки за вивласнені землі в кількості до ста десятин Держава сплатила повністю по

оцінках, що відповідали би нормальним прибуткам земель, себ-то прибуткам, що були в передвоєнні часи. Коли-ж землі вивласнюється від одного власника більш як сто десятин, то сплата мусить зменшуватися, а саме так, що чим більше землі вивласнюється у якогось власника, тим на кожну певну кількість десятин платитиметься менше.

З тої суми, що буде належатися власникові землі, Держава має ще стягнути податок, який мусить виносити тим більший відсоток, чим більша сума належить власникові себ-то мусить братися на основі поступового оподаткування (§ 30).

Всі розрахунки з попередніми власниками земель має перевести Держава, щоб уникнути визискування населення власниками земель. При тім Держава сплатить власникам лишень частину належної суми грішми, а решту викупними свідоцтвами, які будуть оплачуватись поволі на протязі де-кількох десятків років (§ 31).

Землі в Державного Земельного Фонду продаватимуться безземельному і малоземельному населенню, виключно громадянам Української Держави, у власність по купчих, у кількості десятин установленої для кожного округу з'окрема, бо і земельний запас навкруги не однаковий, неоднакова й якість землі (§ 32).

Тому що не кожний покупець може мати досить готових грошей, щоб купити землю і закласти господарство та стати справжнім господарем, Держава мусить прийти на допомогу таким хліборобам і продати землю через Земельний Банк у сплату на протяз декількох десятків років (§ 33.)

Одночасно треба організувати дешевий і легкий кредит для тих, хто дістає землю, щоб вони мали змогу позичити гроші і придбати за них необхідне хліборобське знаряддя, худобу, насіння і т. и., а також поставити собі хату, всі необхідні будівлі і, взагалі, упорядкування обійстя. Бо тільки тоді, коли господар одержавши землю, одразу добре загосподарується, він зможе

сплатити борги за землю і реманент та поліпшити свій стан. Бо навіть і дурно давши землю, а не допомігши стати господарем, кинулиб людину на нужденність, злидні, бідуювання і примусили б його врешті віддати землю свою в аренду сильнішому господареві. Від цього одночасно зле булоб і Державі, бо продукція хліба підупалаб. (§ 37).

Одною з частин своєї різнородної політичної роботи „УНО“ покладає зробити з бідного господаря заможного, зробити того твердого селянина-господаря, що міцно почуватиме себе на своєму власному шматку землі і буде являтися основою економічного багатства та добробуту Держави, буде основою української державности та державного ладу і спокою й таким чином правдивим її господарем.

Кооперація, цей могутній сучасний економічний чинник мусить бути притягнута Державою до здійснення земельної реформи, має організувати постачання населення худобою, реманентом, насінням і т. и., а також організувати збут продуктів сільського господарства і перерібку їх, та поруч із такими заходами вживати способів до піднесення сільсько-господарської культури, як це вже кооперація робила і досі (§ 37).

Вважаючи, що приватна господарка в лісах була шкідлива для державних інтересів, „УНО“ обстоює, щоб ліси, відібрані від приватних власників, зараховувалися би в Державний Лісовий Фонд і щоб далі господарку в них вела сама Держава, бо тільки така господарка збереже ліс від винищування та дасть змогу задовольняти потреби Держави й місцевого населення лісовими матеріялами.

З усього вищенаписаного ясно видко, чого саме добиватиметься „УНО“ в земельній справі.

Програм „УНО“ в земельній справі різко відрізняється від інших партій, бо відкидає рішуче всякі націоналізації, соціалізації землі та комуни, а виразно стоїть на ґрунті дрібної

земельної власності, себто обстоює те, про що тільки і мріє український селянин, стомлений ріжними пробами в земельній справі і з сумом дивиться, як занедбується тепер земля, що облогами лежить не управлена.

Тільки наділення селянства землею у власність, нарешті заспокоїть селянство і встановить лад і спокій в Державі.

ІХ. Економічно-фінансова справа.

Поруч із земельною справою справи — фінансова та економічна притягають до себе багато уваги.

Війна й революція нанесли великий удар не тільки нашій фінансовій і економічній господарці, але і всіх держав, що втягнені були в війну і навіть цілому світові.

Поладнання цієї господарчої руїни не під силу окремим особам. Тут потрібна широка державна допомога, плянова і розрахована на довгий час, аж поки не загоються рани, не налагодиться знову народне господарство в цілому, во всіх найдрібніших його галузях.

„УНО“ і ставить своїм завданням цілковиту відбудову зруйнованого війною і революцією народнього господарства і організацію з цією метою широкої допомоги населенню (§ 38).

Революція спинила розвиток промисловости і майже зруйнувала й ті початки її, що народжувалися на Україні. В процесі революції відкинено приватний капітал і приватну господарчу ініціативу в промисловости. Це найголовніше і привело її до руїни. Привернення свободи розвитку приватного капіталу і необмеження господарчої приватної ініціативи треба вважати за основу заходів для розвитку і піддержки великої та дрібної промисловости.

Розвиток промисловости є одним із чинників, що сприяють полегченню вирішення земельної справи, як це було зазначене в розділі VIII,

не кажучи вже про загальне значіння розвитку промисловости для економічного стану Держави.

Піддержкою Держави мусить користуватися і велика промисловість і дрібна.

Промисловість мусить використати всі природні багатства наші, які так щедро розкинула нам природа в нутрі земної, а рівно і продукти сільського господарства, як наприклад льон, коноплі, буряк цукровий, картоплю, олійні рослини і т. и.

В зв'язку з цим мусить розвинутися промисловість залізна, текстильна, цукроварство, гуральництво, млинарство, олійництво і т. и. (§ 39).

Поруч із підтримкою великої і дрібної промисловости „УНО“ стремітиме до допомоги організації й розвитку ремісничої праці, в якій занятий дрібновласницький елемент наших міст та містечок, що уявляє великий, порівнюючи, відсоток населення. Тут будуть підтримані в політичній роботі „УНО“ заходи до кооператизації ремісників, щоб на ґрунті самодіяльності закласти кооперативи для спільного придбання сирівця, збуту готових товарів та розвитку кредиту на виробництво, а також для з'єднання всіх цих кооперативів у ремісничий кооперативний союз. Держава всім цим установам має прийти на допомогу широким кредитом, на легких умовах. (§ 40).

Один із важніших сучасних економічних чинників на Україні — українська кооперація — мусить дістати від Держави як найширшу допомогу й умови, що сприятимуть розвитку її.

„УНО“ в своїй політичній роботі буде дбати про це сприяння, уникаючи всякого втручання Держави в розвиток кооперації, лишень їй допомагаючи так, щоб від того самодіяльність і самоорганізованність кооперації не були зачіплені, бо вони з'являються одною з основ здорового її розвитку. (§ 41).

До заходів, які „УНО“ дбатиме перевести в найкоротший час, є скасування всіх обмежень,

що досі ще стояли на нашому внутрішньому і зовнішньому торзі з початку війни і так були розвинуті при пануванні чужих наїздників на Україні — комуністів. Усі ці обмеження не дають жадних добрих наслідків, а ведуть тільки до розвитку спекуляції, переховувань товару, а й просто відбирають охоту у людей, здібних до торгу, прикладати до нього своїх рук, знання та капіталів. Окрім того всякі обмеження тільки утворювали ґрунт, на якому зростали хабарництво та всякого роду зловживання. (§ 42).

Поруч із цим мають бути скасовані і всі органи продовольчі, які утримувалися на державний кошт. Самоврядування можуть, коли знайдуть необхідним, відновляти свої продовольчі органи, але вони мають цілковито утримуватися на кошт самоврядувань і будуть позбавлені права видавати розпорядки, що обмежувалиб вільний торг продуктами споживання.

В сфері фінансової політики „УНО“ всіма силами дбатиме про скріплення і поліпшення державних фінансів.

У великій мірі, невідповідаюча вимогам часу і інтересам Держави, фінансова політика Уряду розхитувала і без того слабкий державний фінансовий організм і ще більш ускладняла тяжку фінансову кризу. Слід тільки згадати всякі реквізиції золота і срібла та дорогоцінного каміння в банках, крамницях, установлення твердих курсів української й інших валют, відібрання від населення царської валюти, державне марнотравство, щоби зрозуміти, що всі ці заходи привели до краху українську валюту і не дивлячись, що емісія Української Держави, себ-то випуск українськими Урядами грошей на ринок, не перевищав 15 мільярдів карбованців, наш карбованець стоїть так низко, як майже жадна инша валюта в світі. Введення певної системи і тверда та розумна фінансова політика, позбавлена всяких большевицьких закрасок, скріпить і поліпшить наші фінанси.

Розумне-ж переведення земельної реформи, на основах як зазначено в програмі „УНО“, поверне скарбові десятки мільярдів паперових грошей, що лежать сховані у населення і швидко оздоровить грошовий обіг.

Старі системи оподаткувань не можна усувати нараз. Їх треба задержати і тільки поступово, обраховуючи здібність населення до вplat, можна вносити в них зміни. Але революція принесла нові гасла і в системі оподаткувань. Маємо ми пережласти податковий тягар із плечий бідного населення на плечі заможніших його клас, роблячи так оподаткування більш справедливим. А через те на першому місці стануть заходи до заведення прямого, поступового, прибуткового оподаткування, яке дасть змогу обкласти прибутки і так, що чим більше хто має прибутків, тим більший % мусить платити (§ 45). Одночасно мусять бути вжиті заходи до скасування посередніх податків.

До заходів відбудови економічного нашого стану належить також відбудова й розширення сітки залізничних, водних, шосейних шляхів, а також поштово-телеграфічної і телефонічної сітки, що зруйновані війною і революцією. Без відновлення і швидкого розвитку сполучень годі уявляти собі наше економічне відродження. Ми не зможемо ні вивезти наших продуктів сільського господарства, ні підвезти закуплених товарів. Для того необхідно придбати готовий, новий рухомий склад залізниць і перешити наш тор залізничний на вузький, загально-європейського типу, щоби вагони непереладовувані з заходу йшли до нас, а від нас на захід.

Відновлення промисловости й торгу, а також урядовання не можна помислити без відновлення пошт, телеграфу та телефону (§ 46).

Відбудові нашого народнього господарства допоможе й розвиток торговельного мореплавства, але для того, щоб воно служило інтересам нашої Держави, в закладанні і розвитку мореплавних установ має взяти участь нарівні з приват-

ними підприємцями і Держава, заснувавши „Український Ллойд“, себ-то товариство, яке буде мати і експлуатувати пароплави. В такому товаристві Держава малаби взяти участь в 60% його капіталу і таким чином дісталаб собі найважніший голос.

Рівно-ж мусить бути розвинута і справа повітряного сполучення, себ-то сполучення на літаках у повітря.

Х. Робітниче питання.

Складною справою є робітниче питання на Україні.

Підчас революції соціалістичні партії взяли провід серед робітників і не рахуючись із дійсним станом річей, кидали в маси безмежні гасла, які привели до зруйновання промисловости руками самих-же робітників, до зрунування тих варстатів, які давали робітникам хліб.

Заведені робітники вже прокидаються від тяжкого вчадіння і в них заговорило почуття дрібного власника, що до недавна ще працював на власній землі, біля власної хати і ледви відірвався від неї.

Серед робітництва йде процес самоозначення.

„УНО“ кличе робітництво глибше глянути в себе і означити, на якому ґрунті хто стоїть, чи є він пролетар, себ-то той, хто нічого не має, окрім своїх рук і не прагне придбати собі більш, аби сьогодні проістнувати, або він є дрібний власник, що хоче своїм трудом здобути собі змогу придбати шмат землі і власну хату, щоб спокійно прожити кінець свого життя.

Робітника, по ідеології дрібного власника, кличе „УНО“ стати до оборони своїх інтересів під прапорами „УНО“.

„УНО“ в своєму політичному програмі стоїть в обороні інтересів робітників і виставляє такі гасла, що здійснимі в практичному життю.

По програмі „УНО“ для належної оборони інтересів робітників, мусить бути в законодавчому

порядку проведена воля робітничих спілок і право страйку.

Професійні робітничі спілки дадуть змогу робітникові організовано захищати свої інтереси, а право страйків забезпечить проведення справедливих вимог робітників (§ 47).

Окрім того „УНО“, стоячи на ґрунті дрібної земельної власности, буде дбати про наділення робітників невеличкими наділами землі, щоб робітництво могло закласти свої садиби і таким способом повернути по часті до землі, з якою так тяжко їм було розлучатися. Це зміцнить робітника, піднесе його добробут, а світогляд його поставить на державний ґрунт.

Револьюційне законодавство в примітивний спосіб проголосило 8-годинний робучий день. Цей здобуток революції мусить бути закріплений ґрунтовним законодавством. Про це й буде дбати „УНО“ в своїй політичній роботі (§ 48).

Досі справа забезпечення на випадок страти працездатности, старости та смерти чи осіб фізичної, чи й інтелігентної праці, не була розв'язана в державному розмірі, хоча це ніби мусіла принести нам революція. „УНО“ буде вживати заходів до негайного виучення цієї справи і виведення її перед законодавчі установи. (§ 49).

Рівно-ж дбатиме про охорону і забезпечення законодавчим шляхом інтересів урядових і приватних службовиків (§ 50).

Охорона праці і негайне переведення в життя санітарних норм по всіх галузях промисловости, мусять бути поставлені в першу чергу (§ 52).

Особлива-ж увага мусить бути присвячена охороні жіночої та дитячої праці, чого також буде домогатися „УНО“ (§ 51).

УВАГА!

**На всіх без виключення
виборах голосуйте на списки
і кандидатів**

**„Українського Народнього
ОБ'ЄДНАННЯ“**

**які будуть підтримувати Ваші
інтереси на основах цього
програму.**

**Тим утвориться лад та
умови спокійного і багатого
життя, якого так прагне на-
рід український, стомлений
довгою війною й руїною.**

80к. 1,20 (1986)

РА

5152

у

74

ВИДАННЯ

Народнього Комітету

Українського Народнього Об'єднання

Вийшов із друку і продається:

1. Статут „Українського Народнього Об'єднання”
— Вступне слово, програм та організація,
з додатком „Пояснення до програму”.

Готуються до друку:

2. Як закласти Товариство „Січ” і провадити його. — Практичні вказівки що до заснування Товариства „Січ”.
3. Чи заклали Ви вже в своїй околиці Товариство „Січ”? Заклик до організації „Січових Товариств”.

Видавання ці можна набувати
во всіх „Народніх Канцелярі-
ях УНО”, во всіх губерніяль-
них Народніх Комітетах УНО,
в Канцелярії „Всеукраїнського
Народнього Комітету” УНО
у Києві, Пушкінська 1.

УНО = „Українське Народне Об'єднання” = УНО

СТАТУТ

УКРАЇНСЬКОГО

НАРОДНЬОГО ОБ'ЄДНАННЯ



Львів. Бібліотека
АН. УРСР

== ВСТУПНЕ СЛОВО ==
ПРОГРАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
З ДОДАТКОМ
„ПОЯСНЕННЯ ДО ПРОГРАМУ”

ВИДАННЯ ДРУГЕ.

НАКЛЯДОМ КОМІТЕТУ
— УКРАЇНСЬКОГО —
НАРОДНЬОГО — — —
— — — ОБ'ЄДНАННЯ

Ч 1.

Року 1921.